

Konsonanty

n

Tvrdá výslovnosť **n** sa udržiava

— v negačnej predpone (*nechod', nenajšiou, ned'aleko*); v prípadoch ako posledný sa u niektorých hovoriacich vyskytne aj mäkká výslovnosť zrejme pod vplyvom nasledujúcej palatálnej spoluhlásky,

— v slovách ako *nigda, Nemeč, ale ned'ela*,

— v koncovkách prézntných tvarov sloviess vzoru chudnúť: *pacnúť* — *pacne, brechnúť* — *brechne*,

— v nepriamych pádoch substantív: *studňa* — v *studni, jaskiňa* — *do jaskini, pavňa* — *na pavni* aj v odvodeninách: *pavnički, studnički*. Podľa individuálnej povahy reči hovoriacich sa výslovnosť pohybuje od tvrdej po strednú, no málokedy v uvedených pozíciách počujeme mäkké **ň**.

ň

Mäkké **ň** nachádzame

— v celej paradigme skloňovania adjektív typu *pekňť* — *pekňiho, predni* — *predňiho*,

— v gen. sg. a nom., akuz. pl. ženských podstatných mien s koreňom zakončeným na **n**: *tie voláňi, tie kanôňi* atď.,

— okrem toho na miestach spisovného **ň**, vyjmúc prípady uvedené ako zvláštnosti v distribúcii **n**.

t

— Tak isto ako pri spoluhláskach **n, d** sa aj pôvodne tvrdá spoluhláska zmäkčuje v dôsledku snahy o korektnú výslovnosť. V prípade **t** sa tak deje vždy pred e, i: *teraz, tento, ti si bou, tíždeň, do roboťi, chrastí*.

d'

— Pre **d'** platí to isté, čo pre **t**: *d'ereš, kažďi, ftoďi, žďickaj, d'im, vod'i*,

— v slove *meďved'* ide zrejme o asimiláciu na dialku.

l

Frekvencia výskytu **l** sa znižuje v prospech **l'**:

— zvláštnosťou je prípad disimilácie likvid v slove *eral, eralci* (z pôvodného *erár, erárci*),

— výskyt slabičného **l** je tiež obmedzený (prípady *kolčovať* a pod.),

— v slove *jablka* sme zaznamenali predĺženu a silne velarizovanú, tvrdú výslovnosť, inde je tiež tvrdé **l**: *vľna, ale plňi* (stredné **l**),

— v **l**-ovom participii je miesto **l** typické **u**: *mau, kceu, robiu, bou*.

l'

Nachádzame ho

— pred **i** (*na guli, veľiki*), inde je stredné **l**,

— oproti bystrickým nárečiam sa pred ostatnými samohláskami mäkosť dodržiava (*lad, ľaví*).

Literatúra

Atlas slovenského jazyka I. Vokalizmus a konsonantizmus. Časť prvá — mapy. Časť druhá — úvod, komentáre, matery. Sprac. J. Štolc a kol. 1. vyd. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1968.

BINDER, R.: Osadníci na Horehroní. Banská Bystrica, Stredoslovenské vydavateľstvo 1962.

HORÁK, G.: Nárečie Pohorelej. Bratislava, SAV 1955.

HORÁK, G.: Nárečie Horehronia. In: Slovenský národopis, 13, 1965, s. 253—258.

KRAJČOVIČ, R.: Vývin slovenského jazyka a dialektológia. Bratislava, SPN 1988.

LAUBERT, J.: O štúdiu nárečia zvolenského Horehronia. In: Carpatica II. 1940, s. 163—169.

MATULAY, C.: Dejiny Valaskej do roku 1918. Rkp.

MIHÁL, J.: Zvláštnosti zvolenského hláskoslovía. In: Sborník Matice slovenskej, 13, 1935, s. 89—92.

MIHÁL, J.: Tvaroslovné zvláštnosti z okolia Slovenskej Ľupče. In: Sborník Matice slovenskej, 16—17, 1938—39, s. 84—98.

MIHÁL, J.: Z frazeológie Slovenskej Ľupče a okolia. In: Sborník Matice slovenskej, 19, 1941, s. 456—461.

MIHÁL, J.: Charakteristika breznianskeho nárečia. In: Jazykovedné štúdie. 2. 1957, s. 193—204.

PALKOVIČ, K.: Slovenské nárečia. Príručka pre terénny výskum. Banská Bystrica, Krajské osvetové stredisko 1981.

PAULINY, E.: „Mäkké“ nárečie Banskej Bystrice a okolia a jeho vznik. In: Carpatica I A, 2, 1939, s. 309—317.

PAULINY, E.: Fonologický vývin slovenčiny. Bratislava, SAV 1963.

PAULINY, E.: Fonológia spisovnej slovenčiny. Bratislava, SPN 1968.

PAULINY, E.: Staré prevrstvovanie nárečia v severných stredoslovenských stoličiacich. In: Jazykovedné štúdie 14. Stanislavov zborník. 1977, s. 82—92.

PECIAR, Š.: Slovenská kvantita a rytmický zákon. In: Slovenská reč 12, 1964, s. 137—152, 217—224.

STANISLAV, J.: Liptovské nárečia. Martin, Matica slovenská 1932.

STANISLAV, J.: Dejiny slovenského jazyka. I. Úvod a hláskoslovie. Tretie, dopl. vydanie. Bratislava, SAV 1967.